

Ana Geršak

Milan Dekleva:
Telo iz črk.
Roman o Almi.

Ilustracije: Anja Šlibar.

Ljubljana: Cankarjeva založba, 2015.

Vse od devetdesetih let zanimanje za Almo Karlin samo še raste. Po več kot petdesetih letih prašenja založbe znova ponatiskujejo njena dela, a bolj kot pripovedi iz dežele nebesnega zmaja, smrtonosni trni in druga potovanja, Karlin vzbuja občudovanje zaradi svoje življenjske zgodbe. Le redkokateri slovenski pisatelj se namreč lahko pohvali, da je prepotoval svet od Japonske do Paname le z eriko v nahrbtniku in veliko željo po odkrivanju neznanega; le redkokaterega pisatelja so še za časa življenja tako učinkovito utišali in izbrisali iz kolektivnega literarnega zemljevida. In po odrskih uprizoritvah, filmskih postavitvah, razstavah in okroglih mizah ter izčrpani monografiji je bila leposlovna interpretacija njenega življenja le še vprašanje časa. V letu 2015 sta se pojavili kar dve: *Alma M. Karlin: svetovljanka iz province* s podnaslovom *Življenjepis v stripu*, timsko delo Marijana Pušavca in Jakoba Klemenčiča, ter z ilustracijami Anje Šlibar opremljeni roman Milana Dekleve *Telo iz črk*.

Deklevov literarni svet pogosto naseljujejo biografsko navdahnjene zgodbe. Dušan Pirjevec *Oko v zraku*, Tomaž Pengov *Pimlico*, Slavko Grum *Zmagoslavje podgan*, nekaj Kosovelovega duha *Benetke, zadnjič*. Nobena od naštetih ni biografija v pravem pomenu besede niti to ne želi biti. V Deklevovem primeru gre skoraj bolj za iskanje "sorodnih umetniških duš", občutljivih posameznikov izredne osebnosti ali neverjetne usode. K slednjim,

se zdi, spada tudi Alma, ki vsaj v romanu nima izrazite osebnosti – bolj kot njena dejanja ali potovanja Deklevo zanima njen odnos do ustvarjanja, želja po pisanju, ki ne zamre niti v najbolj neprijaznih razmerah. Njegov odnos do pisateljčine biografije je zato izrazito selektiven, razdeljen na štiri ključne, konstitutivne momente, ki na koncu romana lik slabotnega dekleta z bolnim očesom vzpostavi kot močan, samosvoj ter tudi zato utišani pisateljski glas. Bolj kot na samo dogajanje se vsako poglavje osredotoči na simbolne trenutke junakinjinega ozaveščanja, prepoznavanja in sprejemanja svoje usode, da bi bil izraz literarno še močnejši, jih položi v usta kar sami Almi: v *Ime mi je Erika* je to zanimanje za teozofijo in nabava pisalnega stroja znamke Erika; v *Golobu z levjim srcem* priprave na odhod na prvo daljše potovanje v Južno Ameriko; poglavja *Tolmun in jajce* izjemoma ne pripoveduje Alma, temveč njena življenjska sopotnica in vsaj v Deklevovi verziji tudi ljubica Thea Schreiber Gamelin. Dialog, ki ga v zaključnem poglavju *Tako babo si želi vsaka vojska* izrekata dva višje locirana pripadnika vojske, ki zapečatita njeno nadaljnjo usodo tako, da jo obsodita na pozabo, s čimer ji vzameta pravico do besede: “Postala boš pozabljena pisateljica.” in “Kdor je pozabljen, na tem svetu nima več besede.” Na tej točki ilustracije, za katere se je prej zdelo, da služijo predvsem kot dekorativni dodatek, poudarijo simbolno razsežnost v tekstu: Almin do zdaj prazni obraz se napolni, njen profil se z blagim nasmeškom ponosno obrača nekoliko navzgor, na vse strani, ki nasledijo platnice njenega telesa iz črk. Kot obeleženje trenutka, ko je Alma Karlin iz nekoč žive osebe postala literarni mit.

Prav zato verjetno gre: med biografijo in mitom se je Dekleva več kot očitno odločil za slednjega. V tem smislu naslov ne bi mogel biti bolje izbran. V Deklevovi Almi ni nič zares živega, plastičnega. V tem duhu je tudi zasnovana – njeno telo, ob katero se v prvoosebni pripovedi večkrat obregne, je opisano kot “bolno”, “pohabljeno”, v neskladju z njeno “notranjo čistostjo” oziroma “čistostjo” njene želje. *Telo iz črk* ni le naslov, temveč dobesedno stanje, v katerem se junakinja nahaja. Je zgolj literarni lik, metafora neustavljive želje po ustvarjanju, simbol nekega točno določenega tipa literature, v kateri je “umetniško iskanje duhovne substance in kozmičnega ravnovesja dragocenejše od sodobnih besednih eksperimentiranj”. Nič čudnega torej, da je največkrat ponovljena beseda v romanu “duša”, in nič čudnega, da jo izreka prav Alma. V romanu zadobi telesnost namreč izrazito negativen prizvok. Moški hrepenijo po Almi in nasilnost – pravzaprav “bestialnost”, kot je zapisano v romanu –, s katero si jo želijo podrediti, odseva celo v načinu, kako stotnik L. vztrajno (in prepogosto)

zatrjuje, da se do nje vede "kot oče". Zato pa je ljubezen med Almo in Theo eterična, skoraj breztelesna, morda blago erotizirana, pač v smislu tolikanj opevanih "sestrskih duš".

Nisem prva, ki to izreka: *Telo iz črk* je zgodba o "lepi duši v grdem svetu" v najbolj dobesednem pomenu izraza; o "popolni duši", ki kljub nepopolnemu telesu (ali, glede na logiko pripovedi, ravno zaradi njega) privlači moške in ženske zgolj z veličino svojega duha. S svojo neomajno voljo do življenja, raziskovanja in ustvarjanja. "Popolnost je čas, ki stoji pred ogledalom lastnega propada!" Svet takšne perfekcije pač ne more vzdržati. *Roman o Almi* je skoraj bolj alegorija kot roman, saj protagonistka med prvo in zadnjo stranjo ne doživlja večjih notranjih sprememb, pa tudi vsi pomembni zgodovinski dogodki – prva in druga svetovna vojna – se zarisujejo le kot obrisi na ozadju. Realnost le redko zareže v ta svet, a tudi ko se to zgodi, se pojavi bolj kot sprožilec, izgovor za spremembo scenografije. Biti *persona non grata* v Londonu v času prve vojne je razlog za premik; politični pripori so bolj kot ne izgovor, da Thea razpreda o vzvišenosti Almine duše ter pomenu umetnosti v času vojne in nasploh. Zaključek – simbol enoumne oblasti, ki zatira apolitično, "kozmpolitsko" ustvarjalnost.

V primerjavi z eksperimentalnim *Očesom v zraku* ali mojstrskim, v širokem zamahu izrisanim *Zmagoslavjem podgan* se zdi *Telo iz črk* nekam kratko. Prepišno. Papirnato – a vendar korektno izpeljano. Seveda gre za drugačen tip romana od omenjenih dveh in, morda zaradi teme, morda zaradi idejne podlage, mnogo bolj "poetičen" in porozen. Tako kot ilustracije Anje Šlibar tudi Dekleva slika nekakšen portret, ki ni toliko notranji ali zunanji – obstaja bolj na ravni občutka, občutenja neke notranje nujnosti, ki od človeka zahteva, da ustvarja tudi v najbolj grobih življenjskih in zgodovinskih okoliščinah. Ko morda, na prelomu svetov, svet, ki izginja, ni več relevanten, prihodnost pa ni še izrisana. Morda je Deklevova Alma kljub nadčloveški volji preprosto prešibka, da bi vzdržala v takšni narativni negotovosti.